International Online Journal of Educational Sciences, 2014, 6 (3), 761-775

iojes
www.iojes.net

International Online Journal of Educational Sciences

ISSN: 1309-2707

Restructuring of Basic Education in Turkey and Social Studies Education[1]

Süleyman Yiğittir[2]

[2]*Ministry of National Education, Ankara, Turkey*

ARTICLE INFO

Article History:
Received 14.06.2014
Received in revised form 18.09.2014
Accepted 09.10.2014
Available online 02.12.2014

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the process of "Restructuring of Basic Education" in Turkey in 2012 and changes in the field of education of socials studies within this process. Method of document review has been used in this study and documents, reports and studies concerning the process have been examined. In the analysis, besides reform process in our country, comparisons are done by data gathered in EU and OECD members are included. Within the frame of comparison with other countries; explanatory results are stated on the stratification in basic education with lowering of school starting age, and the changes in weekly class hours and curriculum of social studies courses.

© 2014 IOJES. All rights reserved

Keywords:
Structuring of Basic Education (4+4+4 gradual educational system), compulsory education duration, social studies

Extended Summary

Purpose

In recent years, education has become one of the most important points for both Turkey and the world. Changes in this field have been mostly realized through duration of education, classification of class levels and contents of curriculum. Trends in International Mathematics and Science Study (TIMMS) achievements, Programme for International Student Assessment (PISA) results, human resources, funds reserved for education, etc have significant impact on these reforms. Having been implemented until 1997, 5 years of compulsory education was reconstructed into 8 years of compulsory education in the same year. In 2012, with the latest education reform, compulsory education was increased to 12 years and stratified into 4+4+4 system. The aim of this study is to examine the process of "Restructuring in Basic Education" in Turkey since 2012 and changes in the field of social studies education within this process.

Method

Document review within the qualitative research methodology has been used. In this study; documents, reports and studies concerning the process have been examined.

Result and Discussion

After the change, 60-66 month-old children start school by permission of their parents and 66 month-old and older children start school mandatorily. Also school enrollment of 66-69 month-old children can be postponed for one year. According to the statistics of 44 EU and OECD members; school starting age is 6 in

[1] This study was presented as oral presentation on International Social Studies Education Symposium III

[1] Corresponding author's address: Ministry of National Education, Ankara/Turkey
Telephone: 05064022767
e-mail: suleymanyigittir@gmail.com

DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2014.03.019

© 2014 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

23 countries and 5 in 11 countries. Also in 14 of 38 countries/regions in Europe, school starting age has been lowered since 1980.

In terms of education duration and structuring, it is stated that in 44 countries, maximum 9 (14 countries) and 10 years (15 countries) compulsory education is in effect. Considering stratification, it is stated that in 10 countries primary schools are 4 years and in 17 countries middle schools are three years. These results give the impression that countries have different stratifications according to their needs.

Decisions taken in the 18th National Education Council Meeting have been implemented with the new education reform. Considering the effects of decisions taken in the 15th National Education Council Meeting, it can be concluded that National Education Council meetings have influence on reforms.

When countries' education durations are analyzed, it is observed that in primary (+46 hours) and high school (+1024 hours) levels Turkey is above the average in Europe but in middle school (-45 hours) level it is below the average. According to this data it is striking that weekly course hours increased from 30 to 35. It has been reported that even nowadays there has been problems concerning need of classrooms and teachers. When education of social studies in other countries is analyzed, total course hours in primary (-98 hours) and middle (-35 hours) school are below European average but above the average considering compulsory education (+177 hours) duration. Taking this variance into consideration it can be concluded that social studies education is provided mostly in high schools.

Middle school is defined as a level in which abilities of students are tested and improved. For this purpose numbers and variety of elective courses have been increased in total weekly hours. Curriculum of compulsory subjects concerning social studies has not been altered. But curriculums of elective courses have been altered significantly. The aim of the course "Law and Justice" introduced as two hour elective course in 6 th or 7th grades for the first time is to raise individuals' awareness of laws and justice. The aim of the "Media Literacy" included as two hour elective course for 7 th or 8th grades is to help students acquire basic media literacy competencies to produce media not just consume. Weekly hours of compulsory social studies courses have not been increased but hours of elective courses increased from 1 to 2 hours. That can be accepted as a positive improvement for social studies education in gradual basic education.

Türkiye'de Temel Eğitimin Yeniden Yapılandırılması ve Sosyal Bilgiler Eğitimi[1]

Süleyman Yiğittir[2]

[2]*Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye*

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihçesi:
Alındı 14.06.2014
Düzeltilmiş hali alındı 18.09.2014
Kabul edildi 09.10.2014
Çevrimiçi yayınlandı 02.12.2014

ÖZ

Çalışmanın amacı, 2012 yılında Türkiye'de yapılan "Temel Eğitimin Yeniden Yapılandırılması" sürecini ve bu süreçte sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan değişiklikleri incelemektir. Doküman analizinin kullanıldığı çalışmada, bu süreçle ilgili yayınlanan belge, rapor ve çalışmalar analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde ülkemizde yaşanan değişim süreciyle birlikte Avrupa ve OECD üyesi ülkelere ait verilerle yapılan karşılaştırmalara da yer verilmiştir. Sonuçta diğer ülkelerle yapılan karşılaştırma çerçevesinde, temel eğitimin yeniden yapılandırılması, okul yaşının erkene çekilmesi, haftalık ders çizelgesinin değişmesi, sosyal bilgiler alanıyla ilgili ders süreleri, öğretim programı değişiklikleri gibi konularda açıklayıcı sonuçlara ulaşılmıştır.

© 2014 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:
Temel eğitimin yapılandırılması (4+4+4 kademeli eğitim sistemi), zorunlu eğitim süresi, sosyal bilgiler

Giriş

Eğitim hem ülkemizde hem de dünyada son yıllarda en önemli ilgi alanlarından birisi olmuştur. Ülkelerin insani kalkınmışlık düzeyinin belirleyicilerinden olan "insani kalkınmışlık endeksinin" sağlık ve ekonomi ile birlikte 3 kriterinden biri olan eğitimin (Malik, 2013:25) ilköğretim alanında özellikle İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda, Fransa, Macaristan, İtalya, Hollanda, Avustralya, Güney Kore, Yeni Zelanda, Singapur ve Güney Afrika gibi ülkelerde son 10 yılda reformlar yapılmıştır (Sargent et al. 2013:13-14). Bu reformlar daha çok öğrenmenin içeriği ve değerlendirilmesi, organizasyon, yönetim ve yönetişimi kapsayan alanlarda olma eğilimindedir. Ancak bu konudaki uluslararası araştırmalar, özellikle TİMMS ve PİSA sınavlarının içeriğini oluşturan matematik, fen bilimleri ve okuma-yazma alanlarına yönelmektedir (Metais, 2003:4).

Ülkemizde ilköğretimle ilgili tüm düzenlemeler (öğrenci kaydı, devamlılığı, mali konular, okul yapımı-donatımı vb.) 1961 yılında kabul edilen 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile yürütülmektedir. Söz konusu kanun üzerinde 1997 yılında yapılan değişiklikle 5 yıl zorunlu olan ilkokul ile 3 yıl isteğe bağlı olan ortaokul eğitimi kesintisiz ve zorunlu 8 yıla çıkarılmıştır (MEB, 2011:39). Türkiye'de bu gelişmeler yaşanırken dünyada ve özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki eğitim sistemleri incelendiğinde öğretimin kademeli olduğu ve çocukların öğretimde kalma süresinin uzadığı görülmektedir (European Commission, 2013:1-12). Her ne kadar önceki yıllarda dünyada eğitimin finansmanını azaltmak için okul süresinin kısaltılması, okula başlama yaşının ileri yaşlara ertelenmesi, ikili eğitim yapılması vb. (Kavak, 1994:65-72) konularda görüşler ifade edilmiş olsa da günümüzde ülkelerin ekonomisinin gelişmesi sonucu eğitime ayrılan pay da artmaktadır. Örneğin 1997 yılında ülkemizde eğitime ayrılan payın GSYH'ya oranı %1,74 iken 2014 yılında bu oran %3,24'e yükselmiştir (MEB, 2014:224). Bu oran halen GSYH'nın %6'sını eğitime ayırdığı bilinen OECD ülkeleri ortalamasına göre düşüktür (Alonso, McLaughlin and Oral, 2011:25). Güngör ve Göksu'nun (2013:59-72) çeşitli uluslararası kuruluşların istatistik verilerine dayanarak yaptıkları çalışma da bu bulguyu doğrulamaktadır.

[1] Bu çalışma "Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu III"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

[2] Sorumlu yazarın adresi: Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara/Türkiye
Telefon: 05064022767
e-posta: suleymanyigittir@gmai.com

DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2014.03.019

© 2014 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

Ülkemizde eğitimin yeniden yapılandırılması sürecinde diğer ülkelerdeki eğitim kademelerinin incelendiği ve daha nitelikli bireyler yetiştirmek için diğer ülkelerde de olduğu gibi aynı yaş grubundaki öğrencilerin aynı fiziki mekânda bulunmalarının sağlanması amacıyla 6287 sayılı kanun kabul edilmiştir. Bu kanuni düzenleme ile 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitimin yerine 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, 4 yıl süreli ve zorunlu ilkokul, 4 yıl süreli ve zorunlu ortaokul, 4 yıl süreli ve zorunlu lise olmak üzere 12 yıllık zorunlu ve kademeli eğitim sistemine geçilmiştir. Çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak yapıldığı belirtilen kademelendirmede; ilkokulun çocuğun okuma ve temel becerileri kazanacağı, ortaokulun çocuğun yeteneklerini sınadığı ve geliştirdiği, lisenin de çocuğun yetenek, gelişim ve tercihleri doğrultusunda genel veya mesleki eğitimi alacağı kademe olduğu belirtilmiştir (MEB, 2012:9-12).

Yapılan değişikliklerin eğitim sistemimize etkisi birkaç yıldır çeşitli sivil toplum kuruluşlarınca izlenmekte ve raporlanmaktadır (ERG, 2013; SETA, 2014; Çelik vd. 2013). Temel eğitimin yeniden yapılandırılması sürecinde okula başlama yaşında, sınıf gruplandırma sisteminde, derslerin öğretim programlarında, seçmeli derslerde ve haftalık ders çizelgesindeki ders saatlerinde değişiklikler yapılmıştır. Diğer ders alanlarıyla birlikte sosyal bilgiler eğitimi alanı da temel eğitimin yeniden yapılandırılması sürecinden etkilenmiştir. Bu nedenle çalışmada Türkiye'de temel eğitimin yeniden yapılandırılmasının neden ve nasıl yapıldığı ve bu sürecin sosyal bilgiler alan eğitimini nasıl etkilediğini (zorunlu eğitim süresi, sınıf düzeylerine göre öğretim saatleri süresi, sınıf düzeylerine göre sosyal bilgiler öğretim saati süresi ve sosyal bilgiler alanıyla ilgili derslerin öğretim programlarındaki gelişmeler vb.) ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Bu amaçla temel eğitimin yeniden yapılandırılması sürecinin sosyal bilgiler eğitimine etkisi üzerine odaklanılmış olup aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- ✓ Temel eğitimin yeniden yapılandırılması niçin ve nasıl olmuştur?
- ✓ Temel eğitimin yeniden yapılandırılması sürecinde, sosyal bilgiler eğitimi alanında hangi gelişmeler olmuştur?

Yöntem

Çalışma, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemiyle hazırlanmıştır. Doküman inceleme, belgesel tarama olarak belirtilen, geçmişteki olgularla ilgili olarak yayınlanmış kitap, dergi, rapor vb. birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemi olup (Karasar, 2008:183), araştırmanın amacına uygunluğu nedeniyle kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmanın amacına uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanan resmi veriler, uluslararası karşılaştırma yapmak amacıyla da Avrupa Komisyonu Avrupa Eğitim Bilgi Ağı (Eurydice) tarafından yayımlanan izleme raporları ile National Foundation for Educational Research (NFER) tarafından yayımlanan elektronik raporlar incelenmiştir. Bilgi, belge ve raporların incelenmesinde alt problemlere bağlı kalınmış ve dokümanlar uluslararası karşılaştırmalar yapılacak şekilde analiz edilmiştir. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde elde edilen ve analiz edilen dokümanlar, kamuoyuna açık olup resmi verilere dayandığından güvenilir oldukları kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, içerik analizi yapılarak incelenen dokümanlarda zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ve kademelendirilmesi süreci ile bu süreçte sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan çalışmalarla ilgili bulgular birlikte sunulacaktır.

Temel Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Sürecinde Yapılan Değişiklikler

Temel eğitimin yeniden yapılandırılması süreci ile ilgili 6287 sayılı kanunun görüşülmesi sırasında en fazla tartışılan konulardan biri de okula başlama yaşının geri çekilmesi ve 8 yıllık kesintisiz eğitimin 4+4 olarak ikiye ayrılması olmuştur. Bu konuda OECD ve AB ülkelerinde okula başlama yaşı, zorunlu eğitimin süresi ve eğitimin kademelendirilmesi ile ilgili bulgular (Sargent et al, 2013:18; European Commission,2014:1-12; European Commission, 2014:1-6) Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Bazı gelişmiş ülkelerde okula başlama yaşı, zorunlu eğitim süresi ve kademeleri (yıl)

No.	Ülke	Okula başlama yaşı	Ülke	Zorunlu eğitim süresi (yıl)	Eğitim kademeleri
1	Kuzey İrlanda	4	Güney Afrika	8	-
2	Lüksemburg	4	Hırvatistan	8	8
3	Kıbrıs (GKRY)	4 yıl 8 ay	Japonya	9	-
4	İsviçre	4/5/6	Güney Kore	9	-
5	Yunanistan	5	Belçika	9	6+3
6	Letonya	5	Bulgaristan	9	4+4+1
7	Macaristan	5	Çek Cumhuriyeti	9	5+4
8	Malta	5	Estonya	9	6+3
9	Hollanda	5	Litvanya	9	4+4+1
10	Polonya	5	Avusturya	9	4+4+1
11	İngiltere	5	Slovenya	9	6+3
12	Galler	5	Finlandiya	9	6+3
13	İskoçya	5	Avustralya	9	-
14	Avustralya	5	Almanya	9	4+6
15	**Türkiye**	**5 yıl 6 ay**	İsveç	9	6+3
16	Japonya	6	Lihtenştayn	9	5+4
17	Güney Kore	6	Yeni Zelanda	10	-
18	Yeni Zelanda	6	Singapur	10	-
19	USA	6	USA	10	-
20	Belçika	6	Danimarka	10	7+3
21	Çek Cumhuriyeti	6	İrlanda	10	6+4
22	Danimarka	6	Yunanistan	10	1+6+3
23	Almanya	6	İspanya	10	6+4
24	İrlanda	6	Kanada	10	-
25	İspanya	6	Fransa	10	5+5
26	Fransa	6	İtalya	10	5+3+2
27	Hırvatistan	6	Romanya	10	5+4+1
28	İtalya	6	Slovakya	10	4+5+1
29	Avusturya	6	İzlanda	10	7+3
30	Portekiz	6	Norveç	10	7+3
31	Romanya	6	Kıbrıs (GKRY)	10 yıl 4 ay	1+6+3
32	Slovenya	6	Letonya	11	2+6+3
33	Slovakya	6	Macaristan	11	1+4+4+2
34	İzlanda	6	Malta	11	6+2+3
35	Lihtenştayn	6	Polonya	11	2+6+3
36	Norveç	6	İngiltere	11	2+4+3+2
37	Kanada	6	Galler	11	2+4+3+2
38	Singapur	6	İskoçya	11	7+4
39	Estonya	7	İsviçre	11	2+6+3
40	Litvanya	7	Lüksemburg	12	2+6+4
41	Finlandiya	7	Portekiz	12	4+2+3+3
42	İsveç	7	Kuzey İrlanda	12	2+2+3+3+2
43	Güney Afrika	7	**Türkiye**	**12**	**4+4+4**
44	Bulgaristan	7	Hollanda	13	7+3+3

NOT: İsviçre'de 2015/2016 yılından itibaren zorunlu eğitim süresi 11 yıl, eğitimin kademelendirilmesinin de halen bazı Kantonlarda uygulanan 2 yıl okul öncesi zorunlu eğitim ve 6+3 şeklinde düzenlenmesi yönünde Kantonlar arası anlaşma sağlanmıştır (Sargent et al, 2013:19).

Tablo 1'deki verilere göre 44 ülkede okula başlama yaşı incelendiğinde, 4 ülkede dört yaş, Türkiye'nin de içinde yer aldığı 11 ülkede beş yaş, 23 ülkede altı yaş ve 6 ülkede ise yedi yaş olduğu görülmektedir. Bu ülkelerdeki zorunlu eğitim sürelerine bakıldığında ise, 2 ülkede sekiz yıl, 14 ülkede dokuz yıl, 15 ülkede on

yıl, 8 ülkede on bir yıl, 4 ülkede on iki yıl ve 1 ülkede on üç yıl şeklinde bir uygulama yapıldığı tespit edilmiştir. Eğitim kademelerinin incelendiği 36 ülkede; ilkokul kademesinin 10 ülkede dört yıl, 5 ülkede beş yıl, 8 ülkede 6 yıl, 5 ülkede yedi yıl olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkelerin ortaokul eğitim sürelerinin ise 17 ülkede üç yıl, 11 ülkede ise dört yıl olduğu tespit edilmiştir. Bir ülkede ise 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulandığı ilkokul ve ortaokulun birlikte yer aldığı görülmüştür.

Okula başlama yaşı konusunda, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 3. Maddesi "Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter." şeklinde değiştirilmiştir (Resmi gazete, 2012). 6287 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte 09/05/2012 tarihinde MEB'in 2012/20 sayılı genelgesi ile kanunun nasıl uygulanacağı okullara ve kamuoyuna duyurulmuştur. Söz konusu genelgede;

- ✓ Okula başlama yaşının 60 aya indirildiği ancak zorunlu kayıt yaşının 66 ay olduğu ve 60-66 ay arası çocukların velilerinin isteği doğrultusunda kayıt olacağı,
- ✓ Okulöncesi eğitimde 2013 yılı için 48-60 ay arası çocuklar için okullulaşma oranının %100 olarak hedeflendiği,
- ✓ İlkokul ve ortaokulların mümkünse bağımsız olarak kurulması, bu mümkün olmadığı durumda ise ilkokulların ortaokullarla, ortaokulların ise ilkokul veya liselerle birlikte farklı devre olacak şekilde kurulmaları ve fiziki mekânın buna göre düzenlenmesi,
- ✓ Okulların yönetimi, taşımalı öğrenci durumu, yatılı öğrencilerin durumu gibi hususlara açıklık getirilmiştir.

Uygulama başladıktan bir yıl sonra, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı başlamadan önce yapılan basın açıklamasında bir önceki yıl okula başlama çağında olup da rapor alarak okula başlamayı bir yıl tehir eden 79.565 çocuğun yaklaşık %75'inin 66-69 ay arasında olduğu belirtilmektedir. Bu aylarda çocuğu olan velilerden gelen yoğun talep doğrultusunda 66-69 ay arası çocukların kayıtlarında velilerin taleplerinin dikkate alınması yönünde yönetmelik değişikliğine gidildiği (Resmi gazete, 2013) belirtilmiştir. Yine aynı basın açıklamasında 60-66 ay arasında olan 657.677 çocuktan 141.494'ünün de velisinin isteği doğrultusunda ilkokula kayıt yaptırdığı ifade edilmiştir.

Haftalık Ders Çizelgesi ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanı Ders Saatlerinde Yapılan Değişiklikler

Özellikle okula başlama yaşının öne çekilmesi ile birlikte 2004 yılında geliştirilmeye başlanan öğretim programlarının öğrencilerin yaş düzeyleri dikkate alınarak yeniden revize edilmesi gerekli olmuştur. Bu nedenle öğretim programları, haftalık ders çizelgesinin süresi ve ders çeşitliliği gibi alanlarda değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle ilgili diğer ülkelerdeki durum (Ranguelov, 2014:20-21) Tablo 2'de gösterilmiştir.

Kademelere göre haftalık toplam ders sürelerinin verildiği tablo 2'deki verilere göre 1-4.sınıflar arasında Avrupa Birliği (AB) ortalamasının 2834 saat olduğu ve 38 ülkeden 14'ünde bu ortalamadan fazla sürede ders yapıldığı tespit edilmiştir. 5-8.sınıflarda da AB ortalamasının 3405 saat olduğu ve yine 14'ünün ortalamadan fazla sürede ders yaptığı görülmektedir. Zorunlu eğitim süresince okutulan ders sürelerine bakıldığında ise AB ortalamasının 8276 saat olduğu yine 14 ülkede ortalamadan fazla sürede ders okutulduğu ortaya çıkmıştır. Tabloda Türkiye'nin durumu incelendiğinde ise 1-4. sınıflar (+46 saat) ile zorunlu eğitim süresinde (+1204 saat) ortalamadan fazla sürede ders okutulduğu ancak 5-8.sınıflarda AB ortalamasının altında ders okutulduğu (- 45 saat) görülmektedir. İki Avrupa ülkesinde ise haftalık ders sürelerinin esnek bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2'deki ülkelerde verilen toplam ders saatleri içerisinde sosyal bilgiler eğitimi alanındaki ders sürelerinin dağılımı (Ranguelov, 2014:52-98) ise Tablo 3'deki gibidir.

Tablo 2. Avrupa Birliği üye ve aday ülkelerin zorunlu eğitim ders süreleri (saat)

No.	Ülke	1-4.sınıf top.süre	Ülke	5-8.sınıf top. süre	Ülke	Zor. eğitim top.süre
1	Norveç	1628	Hırvatistan	2548	Hırvatistan	4440
2	Bulgaristan	1875	Almanya (gru+real)	2651	Letonya	6070
3	Hırvatistan	1892	Macaristan	2704	Finlandiya	6327
4	Litvanya	2061	Letonya	2952	Estonya	6432
5	Letonya	2269	İsveç	2964	Slovenya	6438
6	K.İrlanda	2280	Finlandiya	3042	Yunanistan	6514
7	Macaristan	2342	Bulgaristan	3060	Polonya	6573
8	Finlandiya	2418	Estonya	3098	Almanya (gru+real)	6581
9	Polonya	2509	Yunanistan	3152	İsveç	6669
10	Slovenya	2509	Slovenya	3153	Çek Cumhuriyeti	6883
11	Estonya	2511	Litvanya	3178	Avusturya	7230
12	Romanya	2551	Polonya	3220	Romanya	7653
13	Yunanistan	2574	Çek Cumhuriyeti	3284	Norveç	7742
14	Almanya(gru+gym)	2594	Slovakya	3312	Slovakya	7743
15	Almanya(gru+real)	2594	Danimarka	3346	Almanya(gru+gym)	8037
16	Avusturya	2700	Kıbrıs (GKRY)	3352	Lihtenştayn	8076
17	Slovakya	2724	**Türkiye**	**3360**	İzlanda	8107
18	Çek Cumhuriyeti	2732	Romanya	3382	Macaristan	8192
19	Danimarka	2806	Malta (pri+sec)	3402	Bulgaristan	8244
20	**AB Ortalaması**	**2834**	**AB Ortalaması**	**3405**	**AB Ortalaması**	**8276**
21	İzlanda	2860	K.İrlanda	3420	İtalya	8811
22	**Türkiye**	**2880**	İzlanda	3429	Danimarka	8912
23	İsveç	2964	Belçika (flem.)	3572	Litvanya	9054
24	Lihtenştayn	3131	Belçika (ger)	3600	K.İrlanda	9120
25	İtalya	3168	Avusturya	3600	İrlanda	9230
26	Kıbrıs (GKRY)	3248	Belçika (fr)	3620	Fransa	9320
27	Belçika (flem.)	3324	Galler	3686	İspanya	9450
28	Belçika (ger)	3360	Almanya(gru+gym)	3695	Malta (pri+sec)	9468
29	Belçika (fr)	3380	İrlanda	3700	**Türkiye**	**9480**
30	Galler	3382	Portekiz	3780	Kıbrıs (GKRY)	9891
31	Fransa	3456	Fransa	3792	Galler	9918
32	İspanya	3500	İspanya	3850	Lüksemburg	10104
33	Malta (pri+sec)	3522	İtalya	3861	Belçika (fr)	10380
34	İrlanda	3660	Lihtenştayn	3921	Belçika (flem.)	10716
35	Portekiz	3744	Lüksemburg	4044	Belçika (ger)	10800
36	Lüksemburg	4032	Norveç	4442	Portekiz	11042
37	İngiltere	*	İngiltere	*	İngiltere	*
38	İskoçya	*	İskoçya	*	İskoçya	*

* Esnek ders saati uygulaması

Tablo 3: Avrupa Birliği üye ve aday ülkelerin sosyal bilgiler dersi öğretim süreleri (saat)

No.	Ülke	1-4.sınıf süresi	Ülke	5-8.sınıf süresi	Ülke	Zor. eği. top.süre
1	Danimarka	30	Lüksemburg	144	Lihtenştayn	59
2	Polonya	33	Almanya (gru+gym)	168	Lüksemburg	144
3	Slovenya	53	Polonya	194	İtalya	198
4	Bulgaristan	71	İspanya	210	Almanya(gru+gym)	280
5	**Türkiye**	**72**	Finlandiya	220	Finlandiya	287
6	Slovakya	84	Danimarka	240	Polonya	291
7	Estonya	104	Belçika (fr)	242	Çek Cumhuriyeti	324
8	Yunanistan	106	Çek Cumhuriyeti	243	Danimarka	480
9	Letonya	114	Norveç	248	İspanya	526
10	Romanya	119	**Türkiye**	**288**	Hırvatistan	526
11	Hırvatistan	119	İzlanda	320	Slovenya	530
12	**AB Ortalaması**	**170**	**AB Ortalaması**	**323**	Portekiz	58
13	İspanya	176	Malta (pri+sec)	326	Estonya	604
14	Avusturya	180	Bulgaristan	332	Belçika (fr)	606
15	Norveç	220	Kıbrıs (GKRY)	349	**AB Ortalaması**	**615**
16	Fransa	238	Romanya	355	Norveç	634
17	Malta (pri+sec)	244	Macaristan	361	Slovakya	641
18	İzlanda	288	Litvanya	363	Romanya	652
19	İrlanda	292	Letonya	368	Avusturya	660
20	İsveç	392	Estonya	368	Yunanistan	661
21	Kıbrıs (GKRY)	464	Slovakya	380	Almanya (gru+real)	677
22	Belçika (fr)	-	Slovenya	381	Bulgaristan	687
23	Lüksemburg	-	Avusturya	390	İzlanda	720
24	Almanya(gru+gym)	-	İsveç	392	Letonya	724
25	Belçika (ger/flem.)	*	Almanya (gru+real)	395	Malta (pri+sec)	777
26	İtalya	*	Fransa	402	**Türkiye**	**792**
27	İngiltere	*	Hırvatistan	407	Litvanya	829
28	Galler	*	İrlanda	414	İsveç	882
29	K.İrlanda	*	Portekiz	430	Macaristan	903
30	İskoçya	*	Yunanistan	442	İrlanda	907
31	Almanya (gru+real)	-	İtalya	-	Fransa	946
32	Finlandiya	-	Belçika (ger/ flem.)	*	Kıbrıs (GKRY)	1056
33	Çek Cumhuriyeti	-	İngiltere	*	Belçika (ger./flem.)	*
34	Macaristan	-	Galler	*	İngiltere	*
35	Portekiz	-	K.İrlanda	*	Galler	*
36	Litvanya	-	İskoçya	*	K.İrlanda	*
37	Lihtenştayn	-	Lihtenştayn	-	İskoçya	*

Not: (-) işareti sosyal bilgiler adıyla bir dersin yer almadığını, (*) işareti ise sosyal bilgiler dersi ders saatlerinin uygulanmasında esnek bir yapının olduğunu belirtmektedir.

Tablo 3'deki veriler incelendiğinde 1-4.sınıf düzeyinde 37 ülke/bölgenin 27'sinde sosyal bilgiler eğitimi verildiği ve AB ortalamasının da 170 saat olduğu görülmektedir. 5-8.sınıf düzeyinde ise 35 ülke/bölgede sosyal bilgiler eğitimi verildiği ve AB ortalamasının 323 saat olduğu tespit edilmiştir. Zorunlu eğitim süresince sosyal bilgiler eğitiminin AB ortalamasının 615 saat olduğu ve 5 ülkede zorunlu ders süresi uygulamasının olmayıp esnek ders süresi uygulandığı tespit edilmiştir. Tablo 3'te Türkiye'nin sosyal bilgiler eğitimi açısından durumu incelendiğinde 1-4.sınıflar (-98 saat) ile 5-8.sınıflarda (-35 saat) AB ortalamasından daha az süre okutulduğu, zorunlu eğitim süresince ise AB ortalamasının üstüne çıktığı (+177 saat) görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan dokümanda da (2012:9) belirtildiği gibi eğitim sisteminin demokratikleşmesi ve esnekleştirilmesi ile öğrencilerin eğitimden beklentilerini karşılamak amacıyla Tablo 2'deki bulgularla ilişkili olarak ilkokul ve ortaokul haftalık ders çizelgelerinde değişikliklere gidilmiştir. Yapılan son değişiklik (TTKB, 2013) sonrası ilkokul ve ortaokul haftalık ders çizelgesi Tablo 4'deki gibi olmuştur:

Tablo 4: İlköğretim ve en son değişiklikleriyle ilkokul ve ortaokul haftalık ders çizelgeleri karşılaştırması

	Dersler		İlkokul				Ortaokul			
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
ZORUNLU DERSLER	Türkçe		11-**10**	11-**10**	11-**8**	6-**8**	6-**6**	5-**6**	5-**5**	5-**5**
	Matematik		**4-5**	**4-5**	**4-5**	**4-5**	**4-5**	**4-5**	**4-5**	**4-5**
	Hayat Bilgisi		4	4	4-**3**					
	Fen ve Teknoloji				**3**	3	3	4	4	4
	Sosyal Bilgiler					3	3	3	3	
	TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük									2
	Yabancı Dil			**2**	**2**	3-**2**	3	**4-3**	4	4
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi					2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar		2-**1**	2-**1**	2-**1**	1	1	1	1	1
	Müzik		2-**1**	2-**1**	2-**1**	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi		2-**0**	2-**0**	2-**0**	2-**0**	2	2	2	2
	Oyun ve Fizikî Etkinlikler		**5**	**5**	**5**	**2**				
	Teknoloji ve Tasarım							2-**0**	2	2
	Trafik Güvenliği					1	1-**0**			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler							1-**0**	1-**0**	1
	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım						**2**	**2**		
	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi					**2**				
ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI			25-**26**	25-**28**	25-**28**	26-**30**	26-**29**	29-**29**	29-**29**	28-**29**
SEÇMELİ DERSLER	Din, Ahlak ve Değerler	Kur'an-ı Kerim					**2**	**2**	**2**	**2**
		Hz. Muhammed'in Hayatı					**2**	**2**	**2**	**2**
		Temel Dini Bilgiler					**2**	**2**	**2**	**2**
	Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri					**2**	**2**		
		Yazarlık ve Yazma Becerileri					**2**	**2**	**2**	**2**
		Yaşayan Diller ve Lehçeler					**2**	**2**	**2**	**2**
		İletişim ve Sunum Becerileri							**2**	**2**
	Yabancı Dil	Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile Kabul Edilen Diller)					**2**	1-**2**	1-**2**	1-**2**
	Fen Bilimleri ve Matematik	Bilim Uygulamaları					**2**	**2**	**2**	**2**
		Matematik Uygulamaları					**2**	**2**	**2**	**2**
		Çevre ve Bilim							**2**	**2**
		Bilişim Teknolojileri ve Yazılım						1-**0**	1-**2**	1-**2**
		Tarım						1-**0**	1-**0**	1-**0**
	Sanat ve Spor	Spor Etkinlikleri						1-**0**	1-**0**	1-**0**
		Sanat Etkinlikleri						1-**0**	1-**0**	1-**0**
		Satranç						1-**0**	1-**0**	1-**0**
		Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.)					**2(4)**	**2(4)**	**2(4)**	**2(4)**
		Müzik					**2(4)**	**2(4)**	**2(4)**	**2(4)**
		Spor ve Fiziki Etkinlikler (Modüller)					**2(4)**	**2(4)**	**2(4)**	**2(4)**
		Drama					**2**	**2**		
		Zeka Oyunları					**2**	**2**	**2**	**2**
	Sosyal Bilimler	Halk Kültürü						1-**2**	1-**2**	1-**0**
		Medya Okuryazarlığı						1-**0**	1-**2**	1-**2**
		Hukuk ve Adalet						**2**	**2**	
		Düşünme Eğitimi						1-**0**	1-**2**	1-**2**
		Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi								1-**0**
SEÇİLEBİLECEK DERS SAATİ SAYISI							**6**	1-**6**	1-**6**	2-**6**
SERBEST ETKİNLİKLER			5-**4**	5-**2**	5-**2**	4	4			
TOPLAM DERS			30-**30**	30-**30**	30-**30**	30-**30**	30-**35**	30-**35**	30-**35**	30-**35**

NOT: **Açık renkli** yazı ve rakamlar haftalık ders çizelgesi değişimi yapılmadan önce uygulanan çizelgedeki bilgileri, **koyu renkli** yazı ve rakamlar ise temel eğitimin kademelendirilmesi süreci sonrası oluşturulan çizelgedeki değişiklik bilgilerini göstermektedir.

Tablo 4'deki açık renkli rakamların yer aldığı ders saatleri (TTKB, 2010) zorunlu eğitimin süresinin uzatılması ve kademelendirmesi yapılmadan önceki çizelge bulgularına aittir. Bu bulgulara göre 1-8.sınıflarda haftalık 30 ders saati öğrenim yapılmakta olup, 10 seçmeli dersin bulunduğu havuzdan 6 ve 7.sınıfta bir, 8.sınıfta iki seçmeli ders alınabildiği görülmektedir. Yapılan eğitim reformu sonrası geliştirilen koyu renkli bulgulara göre ise (TTKB, 2013) sınıflar bazında hem zorunlu ders toplamında hem seçmeli

derslerin sayısında hem de haftalık ders saatlerinde değişiklik yapıldığı görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde tüm değişikliklerde ders saatleri ve ders sayılarında genel olarak artış olduğu görülmektedir. Haftalık toplam ders saatlerinin ortaokullarda 30 ders saatinden 35 ders saatine çıkarıldığı, seçilebilecek ders saati sayısının da buna paralel olarak 1-2 ders saatinden 6 ders saatine çıkarıldığı tespit edilmiştir. Seçmeli dersler havuzunda ise 2010'daki çizelgede 10 farklı seçmeli ders bulunmaktayken 2013'deki çizelgede 6 farklı alanda 21 seçmeli ders ihdas edildiği görülmektedir. Bu seçmeli derslerin bir de alt modüllerinin olduğu (örn. Spor ve Fiziki Etkinlik dersi altında bisiklet, okçuluk vb. modüllerin olması gibi) göz önüne alındığında öğrenciye seçebileceği çok sayıda ders oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Zorunlu dersler bölümünde yapılan değişikliğin daha çok PİSA sınavında soru sorulan okuma-yazma, matematik ve fen bilimleri alanı ile yabancı dil eğitimi alanlarında olması da dikkat çekicidir.

Tablo 4, ilkokuldaki dersler bazında incelendiğinde özellikle Türkçe, görsel sanatlar, müzik ve hayat bilgisi dersi saatlerinde azalma olduğu bunun yerine matematik ders saatinin artırıldığı, yabancı dil eğitimine 2.sınıftan itibaren başlandığı, oyun ve fiziki etkinlikler adı altında haftada 5 ders saati olan bir dersin ve 4.sınıfta da "insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi" dersinin oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu değişikliklere bağlı olarak da serbest etkinliklere ayrılan sürede de azaltmaya gidildiği görülmektedir.

Çizelgede sosyal bilgiler eğitimi alanıyla ilgili yapılan değişiklikler incelendiğinde, zorunlu dersler alanındaki alan derslerinin saatlerinin değişmediği görülmektedir. Ancak 8. sınıfta seçmeli olarak okutulan ve zorunlu statüye girmesi beklenen "vatandaşlık ve demokrasi eğitimi (1 ders saati)" dersinin çizelgeden kaldırıldığı ve yerine ilkokul 4.sınıfta "insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi (2 ders saati)" dersinin konulduğu anlaşılmaktadır. Seçmeli dersler bölümünde ise sosyal bilimler alanı içerisinde önceki çizelgede yer alan sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili seçmeli derslerden "vatandaşlık ve demokrasi eğitimi" dersinin kaldırıldığı ve "hukuk ve adalet" adıyla yeni bir ders oluşturulduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal bilimler alanındaki derslerin ders saati sayılarında artış yapıldığı ve sınıf düzeylerinin yeniden düzenlendiği dikkat çekmektedir. Hukuk ve adalet dersi ile halk kültürü dersleri 6-7.sınıflarda, medya okuryazarlığı ile düşünme eğitimi dersleri 7-8.sınıflarda okutulacaktır.

Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanı Öğretim Programlarında Yapılan Değişiklikler

Haftalık ders çizelgelerinde yapılan değişiklikle birlikte öğretim programlarında da revize veya yeniden geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çeşitli derslerin (fen bilimleri, matematik vb.) öğretim programları yeniden geliştirilerek Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının internet sitesinden kamuoyuna duyurulmuştur. Bu süreçte sosyal bilgiler alanıyla ilgili olarak seçmeli "hukuk ve adalet" ile "medya okuryazarlığı" derslerinin öğretim programları yeniden geliştirilmiştir (MEB, 2013). Bu programların incelenmesinden elde edilen bulgular Tablo 5 ve Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 5. Hukuk ve Adalet Dersi Öğretim Programı Analizi

Dersin tanıtımı	Hukuk ve Adalet Dersi Öğretim Programı, MEB ve Adalet Bakanlığı işbirliğinde ortaokul 6 veya 7.sınıflar için hazırlanmıştır. Programın giriş bölümünde özellikle adalet, hak ve hukuka saygılı birey olma, koruyucu hukuk uygulamalarının etkinleştirilmesi, uyuşmazlıkların çözümü gibi konulara vurgu yapılmaktadır.
Amaçları	Programın amaçları öğrenci yeterlilikleri (11 madde) belirlenerek hazırlanmıştır. Amaçlarda, toplumsal yaşamda kurallar olduğu ve insanların bunlara uyması gerektiği, hukuki bir durumu ayırt edebilme, hukuki alanda hak arama yollarını bilme ve kullanabilme, anlaşmazlıkları barışçıl yollarla nasıl çözeceği, hukukla ilgili kurum ve kişileri tanıma, adaletli olmayı önemseme gibi yeterliliklerin öğrencilere kazandırılmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Programın uygulanmasında ise 11 madde sıralanmış olup özellikle yargı kurumlarına öğrencilerin ziyaret ettirilmesiyle ilgili öneriler yer almaktadır.
Programın yapısı	Program 5 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Toplumsal Hukuk ve Düzen, Hukuk ve Adalet İle İlgili Temel Kavramlar, Adaletin Sağlanmasında Hukukun Yeri, Anlaşmazlıkların Çözümü ve Adaletin Sağlanması İçin Çalışan Kişiler ve Kurumlar, Adalet duygusu ve Toplumsal Yaşam. 30 kazanımdan oluşan program 72 ders saati üzerinden hazırlanmıştır. Ölçme değerlendirme alanında ise programın ana amacının öğrencilerin hukuk ve adalet konularına olan duyarlılıklarını artırmak olduğu belirtilmiş olup süreç odaklı bir ölçme değerlendirme yapılması önerilmektedir.

Tablo 5'deki bilgilere göre öğrencilerin küçük yaşlarda adalet ve hukukla ilgili kavramları öğrenip hukuka ve adalete bağlı bireyler olmaları amaçlanmaktadır. Bunun için öğrencilerin adalet ve hukukla ilgili sahip olmaları istenilen 11 yeterlilik belirlenmiş ve program kazanımları bunlara göre hazırlanmıştır. Hukuk ve adalet dersi ortaokul 6 veya 7.sınıflarda haftada 2 ders saati okutulmak üzere planlanmıştır. Adalet Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında yapılan protokol gereği bu dersi sosyal bilgiler öğretmenlerinin okutması öngörülmüştür.

Tablo 6. Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı Analizi

Dersin tanıtımı	Medya okuryazarlığı dersi, 2006 yılından bu tarafa ortaokulların 6-8.sınıflarında bir defalığına seçilerek haftada 1 ders saati olarak okutulmakta olan bir ders olduğu ve medyanın birey, toplum ve dünya için önemi hakkında açıklamalar yapılmıştır.
Amaçları	Dersin 6 temel amacı belirlenmiş olup amaçlar incelendiğinde; öğrencinin medya olgusu, medya iletilerinin düşüncelerindeki etkisi, medya iletilerini analiz ederek çeşitli değişkenler bağlamında değerlendirmesi ve sonuçta kendisinin hukuki kurallar çerçevesinde medya üretmesinin amaçlandığı görülmektedir. Medyanın dört temel becerisinin (erişim, çözümleme, değerlendirme ve üretim) programın temel yapısını oluşturduğu belirtilmektedir.
Programın yapısı	Program 3 öğrenme alanından oluşmaktadır. Bunlar; Eğlence Aracı Olarak Medya, Bilgi Kaynağı Olarak Medya, Katılım Ortamı Olarak Medya. Bu üç öğrenme alanı 4 üniteye ayrılmakta ve toplam 21 kazanımda 72 saat üzerinden dersin ortaokul 7 veya 8.sınıfta okutulması hedeflenmektedir. Dersin ölçme değerlendirme yaklaşımında ise içerikle bağlantılı olarak süreç ve ürün odaklı ölçme değerlendirme yapılması önerilmektedir.

Tablo 6'daki verilere göre 2006 yılında okutulmaya başlanan medya okuryazarlığı dersinde, hem öğretimin yapıldığı kademe, hem dersin süresi hem de programın içeriği açısından değişikliğe gidildiği anlaşılmaktadır. Programın süresi önceki uygulamada 6-8.sınıflardan birinde haftada bir ders saati iken şimdiki uygulamada 7 veya 8.sınıfta haftada 2 ders saati olarak düzenlemiştir. Programın içeriği incelendiğinde ise önceki programda öğrencinin medyayı tanıması ve medyadan korunmasının yolları verilirken bu programda medya ile ilgili 4 temel becerinin (erişim, çözümleme, değerlendirme ve üretme) verilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları çerçevesinde zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması, temel eğitimin kademelendirilmesi, okula başlama yaşının geri çekilmesi, haftalık ders çizelgesinde sosyal bilgiler eğitimi alanındaki derslerde ve öğretim programlarında değişiklikler yapılması konularında önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Okula başlama yaşının geri çekilmesiyle ilgili Tablo 1'de yer alan verilere göre 44 ülkeden 23'ünde 6 yaşında; 11 ülkede ise 5 yaşında okula başlandığı ve 1980 yılından günümüze Avrupa'da yer alan 38 ülke/bölgenin 14'ünde okula başlama yaşının geri çekildiği (Eurydice, 2012:30) tespit edilmiştir. Bu verilerden dünyada 6 yaş uygulamasının yaygın olmakla birlikte 5 yaş uygulamasının da geçerli olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuç, Eğitim Reformu Girişimi (2012:2) tarafından hazırlanan raporda 177 ülkede çocukların 6 veya 7 yaşında okula başlamasının belirtilmesi bulgusuyla da kısmen örtüşmektedir. Ülkemizdeki uygulama incelendiğinde ise aslında okula başlama yaşı konusunda bir esneklik olduğu da görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012/20 sayılı Genelgesi ve 14/08/2013 tarihinde yaptığı yönetmelik değişikliği sonrası okula başlama yaşı velinin isteği doğrultusunda 69 aya kadar ertelenmiştir. Ancak bu ertelemenin yanında veliler isterlerse çocuklarını 60 aydan sonra ilkokula başlatabilmektedir. Bu esnek uygulamanın taraflara kolaylık sağlayacağı söylenebilir.

Eğitimin süresi ve kademelendirilmesi uygulamasıyla ilgili Tablo 1'deki bulgulara göre de yine yaş hususundaki gibi ülkelere göre farklı uygulamaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada verisine ulaşılan 44 Avrupa ve OECD ülkesinde en fazla 9 yıl (14 ülke) ve 10 yıl (15 ülke) zorunlu eğitim süreleri uygulanmaktadır. Yine bu zorunlu eğitim süresinin kademeleri incelendiğinde verisine ulaşılan 38 Avrupa ülke/bölgesinin yalnızca birinde (Hırvatistan) 8 yıllık kesintisiz eğitimin uygulanıyor olması, diğer ülkelerde

kademeli yapının olması yapılan eğitim reformunu destekler niteliktedir. Kademelendirmenin ilkokul ve ortaokullarda nasıl bir sınıf gruplaması oluşturduğu konusunda ise en yoğun olarak 10 ülkede ilkokulların 4 yıl olduğu, ortaokulların ise 17 ülkede 3 yıl olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ülkelerin kendilerine uygun bir kademelendirme içerisinde olduğu izlenimi vermektedir. Dinçer ve arkadaşlarınca (2014) yapılan çalışmada, verisine ulaşılan 207 ülkenin 126'sında ilkokulların 6 yıl ve 108'inde de 3 yıl olduğu ifade edilmektedir. Bu durumda, Avrupa dışındaki ülkelerde ilkokulların sürelerinin yaygın olarak 6 yıl olduğu söylenebilir. Sınıf gruplandırmalarının öğrencilere etkisi konusunda daha çok Amerika ve Kanada'da sınıf gruplandırılması üzerine çalışmalar yapıldığı ve 5,6,7 ve 8.sınıfı ortaokulda devam eden öğrencilerin ilkokulda devam eden öğrencilere göre daha başarısız olduğu tespit edilmiştir (Dinçer vd. 2014:15-16). Ancak burada ilkokul ve ortaokul ölçme-değerlendirme sisteminin farklı olabileceği, değerlendirmeyi yapan öğretmen sayısı ile belirli derslerde ihtisaslaşan öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamalarının farklılık oluşturabileceğini de göz önüne almak gerekmektedir. Zaten söz konusu araştırmada öğrencilerin ortaokullarda neden başarısız olduğunun açıklanamadığı belirtilmiştir.

Ülkelerin eğitim kademelerini oluşturmalarında, toplumların sosyolojik yapıları, pedagojik ihtiyaçları farklı sınıf gruplamalarına sebep olabilmektedir. Ayrıca sınıf gruplaması sistemlerinde; akademik başarı, sosyal uyum, liseye hazırlık, veli katılımı, maliyet etkinliği, ulaşım verimliliği, bina kullanımı ve insan kaynakları dağılımı gibi etkenlerin etkili olduğu öngörülmektedir (Seller,2004 akt. Dinçer). Tablo 1'deki örneklerden de anlaşılacağı üzere üzerinde anlaşma sağlanmış bir kademelendirme sistemi henüz oluşturulmamıştır. Bu çerçevede yapılan değişiklik değerlendirildiğinde 18.Milli Eğitim Şurasının "İlköğretim Ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması" alt başlığı 2.maddesinde belirtildiği şeklinden az bir farkla (1 yıl okul öncesi eğitim de zorunlu teklif edilmiştir) 4+4+4 şeklinde kademelendirildiği görülmektedir (MEB, 2010:7). 1997 yılında kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitime geçilirken de 15. Milli Eğitim Şurasının "İlköğretim ve Yönlendirme" başlığı 2.maddesinde ifade edildiği şekliyle ilköğretimin 8 yıl kesintisiz olması tavsiyesinin de uygulandığı görülmektedir (MEB,1996:4). Bu sonuçlara göre ülkemizde eğitimin süresinin belirlenmesinde ve kademelendirilmede Milli Eğitim Şuralarının etkili olduğu söylenebilir.

Ülkelerin toplam eğitim süreleri incelendiğinde ülkemizin ilkokul (+46 saat) ve lise (+1024 saat) kademelerinde Avrupa ortalamasının üzerinde olduğu, ortaokulda (-45 saat) ise ortalamanın altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu verilerin yapılan eğitim reformu sonrası ortaokullarda haftalık ders saatinin 30'dan 35'e çıkmasına rağmen bu şekilde olması dikkat çekicidir. Çünkü şu anki uygulamada dahi okullardaki derslik ve branş öğretmeni ihtiyacından dolayı sorunlar yaşandığı raporlanmaktadır (Dinçer vd.2014). İlköğretim kurumlarımızın bir kısmında ikili eğitim ve taşımalı eğitim uygulamasının yapılması ve öğretmen ihtiyacı nedeniyle özellikle ortaokullarda Avrupa ortalamasının üstüne çıkılmasının zor olacağı söylenebilir. Ancak tekli eğitim yapan okullarda esnek ders çizelgesi (Örn. isteyen okulda velilerin ve öğrencilerin talebi doğrultusunda seçmeli dersler daha fazla saat alınabilir) uygulaması ile bu oran yakalanabilir.

Ülkelerdeki sosyal bilgiler eğitimi süresi incelendiğinde de ilkokul (-98 saat) ve ortaokulda (-35 saat) Avrupa ortalamasının altında kalındığı ancak zorunlu eğitim süresince (+177 saat) ortalamanın üstünde olduğu görülmektedir. Bu dağılımdan ülkemizde sosyal bilgiler alanıyla ilgili eğitimin daha çok lise kademesinde verildiği anlaşılmaktadır. Bu durumun, öğrencilerin sosyal bilgiler alanındaki akademik başarısı ile sosyalleşmesi bağlamında yapılacak araştırmalara gerekçe oluşturabileceği söylenebilir. Ders çizelgelerinin incelenmesinde Avrupa'da ilk sırada dil öğrenimi, ikinci sırada matematik daha sonra fen ve sosyal bilgiler eğitimine zaman ayrılmasının tavsiye edildiği de dikkat çekmektedir (Eurydice, 2012:142).

Ders çizelgelerinin uygulanmasında ülkemizde okulların fiziki durumları ile insan kaynaklarının etkili olduğu bilinmektedir. Avrupa'da ders çizelgelerinin uygulanmasında çoğu ülkede minimum öğrenme zamanları verilerek okullara esneklik tanınmaktadır. Okul süresi konusunda Hollanda ve Birleşik Krallıktaki okullar tamamen özerk iken İspanya'da merkezi düzeyde kabul edilen müfredat, toplam öğretim süresinin %55-65'ine karşılık gelmektedir. Çizelgenin kalanı okul tarafından karşılanmaktadır. Diğer bir alternatif uygulama ise İtalya, Almanya gibi ülkelerdeki bazı okullarda uygulanan hafta sonu eğitime devam edilmesidir. Genelde haftanın 5 günü olan eğitim süresinin isteyen okullarda 6.güne de çıkarılmasına izin verilmektedir. Avrupa ülkelerinde gerek zorunlu eğitim süresi gerekse sosyal bilgiler alanıyla ilgili derslerin öğretim sürelerindeki farklılığın bir diğer sebebi de yıl içinde okulların açık olduğu gün sayısıdır.

Ülkemizde 180 iş günü açık olan okullar, Bulgaristan'da 155 gün, Danimarka, Hollanda ve İtalya'da 185 gün ve en fazla da Lihtenştayn'da 200 gündür (Eurydice, 2012:139-143). Bu verilerden okul sürelerinin ve ders öğretim sürelerinin öğrenci yeterlilikleri belirlendikten sonra ülke ve birey ihtiyaçlarına göre revize edilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

MEB tarafından (2012:12) ortaokul kademesi, öğrencinin yeteneklerini sınadığı ve geliştirdiği bir kademe olarak tanımlanmıştır. Bu amaçla yeni hazırlanan haftalık ders çizelgesinde (Tablo 4) seçmeli ders sayısı ve çeşitliliği artırılmıştır. MEB'in ilköğretim kurumlarında sosyal bilgiler öğretmenlerine sadece sosyal bilgiler dersinde değil aynı zamanda felsefe, sosyoloji, psikoloji, hukuk, medya, ekonomi vb. alanlarda da görev verebileceği görülmektedir. Bu bulgu sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme politikasını da yeniden değerlendirmeyi gerektirebilir. Çünkü seçmeli dersler havuzunda sosyal bilimler alanına "hukuk ve adalet" adıyla yeni bir ders konulmuş ve bu dersin sosyal bilgiler öğretmenlerince okutulması uygulamasına başlanmıştır. Ancak, Dinçer vd. (2014) araştırmasında da vurgulandığı üzere okulların yeterli sayıda dersliği olmaması veya branş öğretmeni eksikliği gibi nedenlerden dolayı seçmeli dersler uygulaması verimli bir şekilde uygulanamamaktadır. MEB tarafından 13/09/2012 tarih ve 515 sayılı illere gönderilen yazıda seçmeli derslerin öğrencilerin istekleri doğrultusunda tercih edilmesi belirtilmesine rağmen hem Çelik vd.(2013) hem de Dinçer vd. (2014) araştırma sonuçlarında okul dönüşümlerinde yaşanan zorluklar nedeniyle sorun yaşanabildiğini belirtmişlerdir. Bir seçmeli dersin açılabilmesi için en az 10 öğrenci tarafından dersin seçilmesi gerekmektedir (MEB, 2012:25). Bu koşullar dikkate alındığında sosyal bilgiler alanıyla ilgili seçmeli derslerin öğrenci ve velilere daha fazla tanıtımının yapılması ve bu dersler üzerinde çalışmalar yapılması sosyal bilgiler eğitimcileri açısından önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında zorunlu ders olan sosyal bilgiler ve TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarında revize veya yeniden geliştirme çalışması yapılmamıştır. Ancak seçmeli derslerin öğretim programlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. İlk defa oluşturulan ve ortaokul 6 veya 7.sınıfta 2 ders saati okutulmasına karar verilen hukuk ve adalet dersi içerik olarak adil ve hukuk kurallarını uygulayan ve uygulanmasını önemseyen bireyler yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Ortaokul 7 veya 8.sınıfta haftada 2 ders saati okutulmaya başlanan medya okuryazarlığı dersi ise öğrencinin medya konusundaki temel becerileri kazanarak artık savunmada kalan değil medya üreten bireyler olmasını amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler alanındaki zorunlu derslerin ders saatlerinde değişiklik yapılmazken seçmeli dersler 1 ders saatinden 2 ders saatine yükseltilmiştir. Bu durum sosyal bilgiler eğitimi açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ortaokul 8.sınıfta okutulmakta olan seçmeli vatandaşlık ve demokrasi eğitiminin yeni çizelgede ilkokul 4.sınıfta insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi adıyla haftada 2 ders okutulması planlanmıştır. Bu dersi de sınıf öğretmenin okutacağı MEB tarafından İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 64.maddesinde yapılan değişiklikle karara bağlanmıştır (Resmi Gazete,2012). Bu bulgulardan hareketle ilerleyen dönemde okula başlama yaşı konusunda yapılan değişim sonrası sosyal bilgiler, TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi derslerinin öğretim programlarının yeniden yapılacağı öngörülmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Haftalık ders saatinin artırım talebi yerine sosyal bilgiler alanıyla ilgili derslerin öğretim programlarının içeriğine yönelik çalışmalar yapılabilir,
- Program revizeleri, öğrenci yeterlilikleri tespit edilerek öğrencilerin düzeylerine göre yapılabilir,
- Öğretim programlarının içerikleri ile ders saatlerinin, ilkokul, ortaokul ve lise öğrenci yeterlilikleri belirlendikten sonra tekrar düzenlenmesi kalıcı ve yararlı olabilir,
- Temel eğitimin kademelendirilmesinin ve sınıf grupları oluşturulmasının (4+4+4) öğrencinin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarısı, tutum vb. değişkenlere göre etkisi araştırılabilir.

Kaynaklar

Alonso, J.D., McLaughllin, M., and Oral, I. (2011). *Türkiye'de temel eğitimde kalite ve eşitliğin geliştirilmesi: zorluklar ve seçenekler*. Dünya Bankası İnsani Kalkınma Departmanı Avrupa ve Orta Asya Bölgesi Rapor No: 54131-TR

Çelik, Z., Boz, N., Gümüş, S., and Taştan, F. (2013). *4+4+4 eğitim reformunu izleme raporu*. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası (eğitim bir-sen) yay. Hermes ofset

Eğitim Reformu Girişimi (ERG). (2013). *Eğitim İzleme Raporu 2012*, Sabancı Üniversitesi. İstanbul: İmak Ofset

ERG (2012). *18 Soruda 4+4+4 Yasa Teklifi.* erişim tarihi 15/02/2014. http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/ERG_18_Soruda.4_4_4.YasaTeklifi.pdf

European Commission (2013). Compulsory Education in Europe 2013/14. *Eurydice – Facts and Figures, Education and Training.* pp.1-6 retrived from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php at 03/03/2014

European Commission (2013). *The structure of the European education systems 2013/14: Schematic diagrams*. retrived from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/facts_and_figures_en.php#diagrams at 03/03/2014

Eurydice (2012). *Avrupa'da Eğitime İlişkin Önemli Veriler 2012.* Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür İdari Ajansı (EACEA P9 Eurydice). erişim tarihi 02/03/2014 http://www.eurydice.org

Güngör, G. & Göksu, A. (2013). Türkiye'de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma. *Yönetim ve Ekonomi*. 20/1 (2013) 59-72. Celal Bayar Üni. İ.İ.B.F.

Gür, B.S., Çelik, Z., Coşkun, İ. and Görmez, M. (2014). *2013'te Eğitim.* Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı yay. Ankara: Semih ofset

Kavak, Y. & Ekinci, C.E. (1994). Eğitimin Finansmanı Sorunu ve Maliyetlerin Azaltılmasına İlişkin Alternatif Stratejiler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10 (1994) 65-72

Malik, K. and etc. (2013). *Human Development Report 2013 The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World.* New York: Published United Nations Development Programme

Metais, J.L. (2003). *İnternational Trends in Primary Education.* INCA Thematic Study No.9. Qualifications and Curriculum Authority London. Retrived from www.qca.org.uk at 06/04/2014

MEB Talim ve terbiye Kurulu Başkanlığı (1996). *15. Milli Eğitim Şurası Kararları*. erişim tarihi 20/02/2014 http://ttkb.meb.gov.tr/www/suralar/dosya/12

MEB Talim ve terbiye Kurulu Başkanlığı (2010). *18. Milli Eğitim Şurası Kararları.* erişim tarihi 20/02/2014 http://ttkb.meb.gov.tr/www/suralar/dosya/12

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2010). *İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi.* 20/07/2010 tarih ve 75 sayılı Kurul Kararı.

MEB (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi- YEŞİL BELGE*. Avrupa Birliği'nin Türkiye İçin 2006 Yılı Katılım Öncesi Ulusal Yardım Programı. Ankara

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (2011). *Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi-2011.* erişim tarihi 11/09/2013 http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/

MEB (2012). *12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular-Cevaplar*. Ankara: Gazi Mesleki Eğitim Merkezi Matbaası

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2013). *Seçmeli Hukuk ve Adalet Dersi Öğretim Programı.* erişim tarihi 10/12/2013 http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2013). *Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı.* erişim tarihi 15/02/2014 http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2013). *İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinin Ortaokul Kısmında Değişiklik Yapılması*. 28/05/2013 tarih ve 22 sayılı Kurul Kararı

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (2014). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013/14*. erişim tarihi 15/04/2014 http://sgb.meb.gov.tr

Ranguelov, S. (2014). Recommended Annual Taught Time in Full-time Compulsory Education in Europe 2012/13. (ed. Arlette Delhaxhe). *Facts and Figures.* Education Audiovisual and Culture Executive Agency Eurydice-Education and Training. retrived from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en. php at 06/04/2014

Resmi Gazete (2012) *İlköğretim Ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. 11/04/2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazete. erişim tarihi 15/04/2014 http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm

Resmi Gazete (2012) *Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. 21/07/2012 tarih ve 28360 sayılı Resmi Gazete. erişim tarihi 15/04/2014 http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120721.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120721.htm

Resmi Gazete (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,* 14/08//2013 tarih ve 28735 sayılı Resmi Gazete. erişim tarihi 15/04/2014 http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/08/20130814.htm

Sargent, C.,Foot, E., Houghton, E. and O'Donnell, S. (2013). *INCA Comperative Tables.* National Foundation for Educational Research (NFER). England. retrived from http://www.nfer.ac.uk/publications/ at 11/04/2014